Κομψή καθαρεύουσα, δροσερή παράσταση

Ενα ευχάριστο σαμπανιζέ σκηνικό παιχνίδι, η παρουσίαση του έργου του Μενάνδρου «Επιτρέποντες» **- Κριτική Σπ. Παγιατάκης**

ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ
Επιτρέποντες
Μετ.- διασκευή: Γιάννης Βαρβέρης
Σκηνοθ.: Εύης Γαβριηλίδης
Θεατρικός Οργανισμός Κύπρου

Ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις όπου δυσκολεύεται κανείς να ανακαλύψει ταιριαστές αντιστοιχίες με το τότε και το τώρα στα κλασικά μας κείμενα. Ετσι κι ο αστός συγγραφέας κωμωδιών Μένανδρος –γεννημένος στην Αθήνα του 342 π.χ., δηλαδή μετά τη μακεδονική νίκη κι όταν η Αθηναϊκή Δημοκρατία έπαυσε πλέον να ασχολείται με φιλοσοφικο-υπαρξιακά προβλήματα– δείχνει πολύ πιο οικείος σε μία σύγχρονη τηλε-σηριαλο-κρατούμενη εποχή, όπου κυριαρχούν οι κωμωδίες ηθών.

Η προηγούμενη σκληρή πολιτική σάτιρα ενός Αριστοφάνη είχε στην εποχή του Μενάνδρου πλέον «ξεπεραστεί». Οπως περίπου συμβαίνει και σήμερα με την –ας την πούμε «ελαφρά»– μουσική.

Η γόνιμη μεταπολεμική σοδειά των μεγάλων Ελλήνων συνθετών και ποιητών, τους οποίους ο ελληνικός λαός τραγουδούσε στις δεκαετίες του '50 – '70 μήπως δεν έδωσε τη θέση του στην ετοιματζίδικη μουσική με τους προτηγανισμένους στίχους;

Κάπως έτσι –και στην ίδια περίπου χρονική αναλογία– υπήρξε και περίπτωση Αριστοφάνη και Μενάνδρου. Μεγαλωμένος σε μία Αθήνα, η οποία δεν είχε πλέον τίποτα το κοινό με το υπολογίσιμο κέντρο της εποχής του Περικλή, ο καλοσπουδασμένος Μένανδρος δείχνει να υποστηρίζει αυτό που λέγεται μέχρι σήμερα – ότι δηλαδή η πολιτική σάτιρα δεν έχει καμιά θέση στην «καθαρή» ψυχαγωγία.

Δημοφιλής για 800 χρόνια

Εχοντας γράψει περισσότερα από 100 έργα στην εποχή της «Νέας κωμωδίας» με θέματα την καθημερινή ζωή, τις ανθρώπινες αδυναμίες, κι ασφαλώς ερωτικά μπερδέματα, παρέμεινε δημοφιλής για καμιά 800αριά χρόνια. Μετά χάθηκε. Ελάχιστα από τα κείμενά του έχουν διασωθεί.

Ανάμεσα στα ελάχιστα «ανέκδοτα», τα οποία τον αφορούν και που παρέμειναν και για τις επερχόμενες γενιές είναι ότι κάπου τον αναφέρει κι ο Απόστολος Παύλος και ότι είναι –διαπιστωμένα– αυτός στον οποίο ανήκει μια διαρκώς επαναλαμβανόμενη κοινοτοπία: «Αυτοί που αγαπούν οι θεοί πεθαίνουν νέοι».

Συνοπτικά, τώρα πια αποδεικνύεται ως ένας υπερχιλιόχρονος μέτριος ηθογράφος, ο οποίος έχει τραγική ανάγκη κάποιου σημερινού για να τον ανορθώσει, να τον φτιασιδώσει ώστε να μπορέσει να παρουσιαστεί δημόσια.

Η «αποναφθαλινοποίηση»

Αυτή τη φορά η «αποναφθαλινοποίηση» έγινε από τον ποιητή –και συγκάτοικο σ' αυτή τη στήλη – Γιάννη Βαρβέρη και τον σκηνοθέτη Εύη Γαβριηλίδη για τον Θεατρικό Οργανισμό Κύπρου. Ολο το εγχείρημα υπήρξε μία συνέχεια της μενανδρικής «Σαμίας», την οποία ο ΘΟΚ είχε παρουσιάσει με τις ίδιες περίπου προδιαγραφές και τον ίδιο διασκευαστή κειμένου και σκηνοθέτη το 1993 στην Επίδαυρο.

Οπως και τότε έτσι και σήμερα ο Γιάννης Βαρβέρης επαναδημιούργησε ουσιαστικά το κείμενο ξαναγράφοντας εισαγωγή και χορικά χρησιμοποιώντας μία όσο το δυνατό πιο κατανοητή και παιχνιδιάρα καθαρεύουσα. Εννοείται ότι στο κείμενο το πνεύμα που κυριαρχεί –ευτυχώς– είναι του Γ. Βαρβέρη κι όχι του Μενάνδρου.

Αυτή η παρά την ηλικία της δροσερή και έμπλεη διπλών νοημάτων καθαρευουσιάνικη γλώσσα ήταν και το βάθρο όπου στηρίχθηκε το σκεπτικό όλης της παράστασης, η οποία άντλησε την έμπνευσή της από το ελληνικό κωμειδύλλιο των αρχών του προηγούμενου αιώνα και την οπερέτα μιας μπελ επόκ.

Ο Εύης Γαβριηλίδης παρέμεινε πιστός στην αισθητική ενός παλιομοδίτικου μεγαλοαστικού μουσικού θεάτρου περασμένων εποχών, με έντονη τη χαμογελαστή, ελαφρώς σκωπτική διάθεση. Επέλεξε τους κάπως υπερβολικά γρήγορους ρυθμούς με αποτέλεσμα το ουσιαστικό στοιχείο της παράστασης, ένα κείμενο το οποίο απαιτεί τους δικούς χρόνους και παύσεις –του Γιάννη Βαρβέρη ασφαλώς κι όχι του Μενάνδρου όπως είπαμε και παραπάνω– να ακολουθεί συχνά ασθμαίνοντας.

Η απλοϊκή πλοκή (ένα παράνομο βρέφος που εγκαταλείπεται και ξαναβρίσκεται φέρνοντας μαζί του και το ευτυχές τέλος για όλους τους εμπλεκομένους) σίγουρα απαιτεί τη μεγαλύτερη δυνατή φαντασμαγορία.

Και στις μέρες μας, κάτι τέτοιο μπορεί να προσφερθεί μόνο από τα πολυπρόσωπα κρατικά θέατρα. Ακριβώς όπως αυτό της Κύπρου, το οποίο μ' αυτή του την υπερ-παραγωγή επιχείρησε επιτυχώς ένα ευχάριστο σαμπανιζέ σκηνικό παιχνίδι, το οποίο όποιο το γεύτηκε.

Ευχάριστο αεράκι

Με την πορεία και την «αποδόμηση» της γλώσσας μας, αναρωτιέμαι πόσο μπορεί να αντέξει στον χρόνο η σήμερα τόσο σπινθηροβόλα μεταγλώττιση του Γ. Βαρβέρη.

Πόσες γενιές ακόμα θα την καταλαβαίνουν; Ακόμα και η «Εστία» δεν έκανε μήπως το ασύλληπτο βήμα κάποιας ανανέωσης;

Με τον εντυπωσιακά άνετο Δημήτρη Πιατά (δούλο Ονήσιμο) να παίζει στα δάχτυλα την τέχνη του κλεισίματος του ματιού στο κοινό κάνοντας τον έτσι συμπαίκτη και συνένοχο, με έναν απολαυστικό Σταύρο Λούρα να έχει σχεδιάσει με το εκατοστόμετρο τις κωμικές λεπτομέρειες ενός επαμφοτερίζοντος χαρακτήρα, έτσι ώστε να κατορθώνει να διατηρείται όρθιος σε τεντωμένο σχοινί δίχως να γκρεμοτσακίζεται, με έναν έμπειρο Νίκο Χαραλάμπους, ο οποίος δεν αγωνιά να είναι κωμικός παρά απλά αξιοπρεπής, με μία Στέλλα Φυρογένη, η οποία κατορθώνει να παρουσιάσει με επιτυχία την εταίρα Αβρούλα ως την αξιαγάπητη και με χρυσή καρδιά πόρνη, και ακόμα με μερικούς εύστοχα σκιτσαρισμένους τύπους (Ανδρέας Βασιλείου, Κυριάκος Ευθυμίου, Βαρνάβας Κυριαζής, Μαρία Μιχα), η παράσταση –δίχως να είναι βέβαια ο νέος άνεμος που θα περίμενε κανείς εδώ και καιρό από το ΘΟΚ– ήταν στο σύνολό της ένα ευχάριστο δροσερό αεράκι.

Σημαντική η συμμετοχή της μουσικής του Μιχάλη Χριστοδουλίδη, ο οποίος είναι ένας δοκιμασμένος μουσικός που εδώ επιβεβαιώνει ότι είναι καλύτερος όταν έχει χιούμορ παρά στα σοβαρά του, και των σκηνικών του Γιάννη Μετζικώφ, τα οποία ως σκίτσα ήταν καλύτερα από τα ελαφρώς παραφορτωμένα κουστούμια του.

Μία καλούτσικη παράσταση. Ομως όχι ακριβώς ό,τι θα περίμενε να δει κανείς σε μία Επίδαυρο που για δύο μήνες τον χρόνο θα 'πρεπε να επιμένει να φορά τα πολύ καλά της.

Επίδαυρος, Θεατρικός Οργανισμός Κύπρου. «Επιτρέποντες» Μενάνδρου. Καρίων (Σταύρος Λούρας), Σοφρώνη (Λένια Σορόκου), Σμικρίνης (Νίκος Χαραλάμπους), Αβρούλα (Στέλλα Φυρογένη), Ονήσιμος (Δημήτρης Πιατάς) και ο Χορός. Σκίτσο Ελλης Σολομωνίδου-Μπαλάνου.